

DIŞ ÜLKELERE IŐİ AKIMININ ÖNEMİ

VE

TEŞKİLÂT SORUNLARI

Zübeyir BENSAN

DıŐıŐleri Bakanlığı IŐİ Meseleleri
Koordinasyon BÜrosu BaŐkanı

Bilindiđi üzere, Batı Avrupa Ülkelerine yönelen işgücü akını, yurdumuzun ekonomik ve sosyal yapısı bakımından birinci derecede önem kazanmış bulunmaktadır.

1956 yılında münferit gruplar halinde baŐlayan bu akın, gittikçe hızlanmış ve Türk işgücü Batı Avrupa'da kendi kıymetini kabul ettirdiğinden, işçi sayısı bir kaç yıl içinde 200 bine yaklaşmıştır.

Asırlarca sosyal, kültürel ve ekonomik bakımlardan kendi içine kapanmış, toprağına sıkı sıkıya bağlı kalmış bir topluluğun çocukları, şimdi kitle halinde Batı'ya akına başlamıştır. Bu akın, memleketimizin ekonomik kalkınmasında olduğu kadar, batılılaşmasında da önemli bir rol oynamaya namzettir. Bunun olumlu etkileri ve sonuçları şimdiden hissedilmeye başlanmıştır. Nesiller boyunca batılılaşma çabası içinde bulunuyoruz. Bu batılılaşma çabaları şimdiye kadar hep yukarıdan kitleye doğru olmuş ve çok ağır işliyebilmiştir. İşçi hareketleri, Batı'ya yönelme gayretlerini, kitleden yukarıya doğru bir istikamette sürüklemeye başlamış ve böylece iki hareket birbirinin tamamlayıcısı durumuna geçmiştir. Kendi köyünden ve kasabasından başka âlem tanımamış onbinlerce vatandaşımız, şimdi en ileri Batı Ülkelerinde yaşamakta, yeni bilgiler ve görgüler edinmekte, bunları kendi köylerindeki yakınlarına mektup, fotoğraf ve diğer vasıtalarla iletmektedirler. Böylece en ücra vatan köşeleri dahi Batı'da olup bitenlerle yakından ilgilenmek imkânını bulmaktadır.

İşçi akını haberleşme, ulaştırma, turizm, ormancılık, köy kalkınması gibi sahalarda üzerinde de büyük ölçüde tesir yapmaya başlamıştır.

Yüzbinlerce vatandaşın Batı'daki yakınlarla mektuplaşması PTT faaliyetlerimizi genişletmiş, her yıl 50.000'den fazla Türk işçisinin izinli olarak yurda gelmesi ve dönmesi, yakınlar arasında yapılan karşılıklı ziyaretler, ulaştırma vasıtalarımızı, gümrük kapılarımızı ve alâkalı bütün müesseselerimizi yepyeni problemler karşısında bırakmıştır.

İşçilerin yurda gönderdikleri dövizler, bankacılığımız üzerinde tesir icra etmeye başlamış ve alınan tedbirler sonucunda en uzak köylere kadar süratle para gönderebilme imkânları sağlanmıştır.

Türk Hava Yolları uçaklarının ve trenlerin seferleri artırıldığı halde bunlarda yer bulabilmek güçleşmiştir. T. H. Y. uçaklarının Batı Almanya'ya tek yolcu ile gittiği günleri hepimiz biliriz. Bugün T. H. Y. ile Avrupa'ya gidebilmek için önceden yer ayırtmak icabetmektedir.

Türk gıda maddeleri ve giyim eşyası Batı Avrupa'da aranır hale gelmiştir. Batı Avrupada işçilerimizin gıda maddelerimize ve giyim eşyamıza karşı yarattıkları talep ihracatımızın gelişmesinde ve Türk mamullerinin yabancı piyasalarda tanınmasında büyük bir rol oynayacaktır. Önümüzdeki yıllar içinde bu maddelerin Batı Avrupa pazarlarında tutunması ve bu yoldan da önemli döviz sağlanması beklenebilir.

İşçilerimizin, dış turizmin gelişmesinde, yurdumuzun güzelliklerinin ve tarihî zenginliklerinin tanıtılmasında büyük faydaları olmaktadır. Avrupa'da edindikleri arkadaş ve dostlarda memleketimize karşı bir alâka doğmakta ve sırf bu sebeple yurdumuzu görmek üzere gelen yabancıların sayıları gittikçe artmaktadır. Öteyandan, izinli gelen işçilerimizden bazıları otomobillerinde yabancı arkadaşlarını da getirmek suretile turizme yardımcı olmaktadır.

İşçilerimizin yurt dışında kurdukları derneklerin ve kültür merkezlerinin sayısı 60'ı bulmuştur. Bu lokallerin birçoklarında memleketimize ait kitap, broşür, gazete, mecmua, harita ve diğer yayın malzemeleri bulunduğu için bunlar aynı zamanda küçük birer tanıtma merkezi yerini tutmaktadır.

Batı Avrupa'da ve bilhassa Almanya'da Türk gazete ve mecmuaları satan yerler gittikçe artmaktadır. Alman Radyosu her gün türkçe yayın yapmakta, televizyon programlarında Türkiye'ye gittikçe daha geniş yer verilmekte, Türkiye'ye ait haberler gittikçe daha büyük alâka toplamaktadır. Büyük merkezlerde devamlı şekilde Türk filmleri oynamakta, işçilerimiz için gönderilen folklor ekiplerini yabancılar da seyretmektedir.

Bütün bu faaliyetlerin, memleketimizin Batı Avrupa'da daha büyük bir süratle tanıtılmasında önemli bir payı olduğu söylenebilir. İşçilerimizin, dil öğrenmek, muhitlerine intibak etmek ve yeni dostlar edinmek suretile bu tanıtma çalışmalarına gittikçe daha çok yardımcı olacakları tabiidir. İşçi akımının, yabancı sermayenin memleketimize akmasını teşvik bakımından da sağladığı faydalar küçümsenemeyecek ölçüdedir. Türk el emeğini yakından gören ve takdir eden yabancı işverenlerde, Türkiye'ye yatırım yapmak ve bu elemegini kendi kaynağında değerlendirmek arzusu uyanmaktadır. İşçilerimizin 1965 yılı içinde resmî kanaldan Hazineye sağladığı döviz miktarı 70 milyon doları bulmuştur. Ulaştırma vasıtalarına ödenen ücretler ve bedelsiz ithalât yolile sağlanan menfaatler bu miktara ilâve edilirse sağlanan döviz yekûnu 80 milyon dolar tahmin edilebilir. 1966 yılında bu miktarın 100 milyon doları bulması beklenmektedir. Tarımda ve Sanayide hiçbir sektörün bu rakama varamamış olması, işçi dövizinin önemini göstermeğe kâfidir. Burada iki noktaya işaret etmek yerinde olur.

a) Bu dövizler yatırım yapılmaksızın elde edilmektedir.

b) Bu dövizler karşılığında yurdumuzdan hiçbir şey çıkmadığı için, net değer taşımaktadır. Meselâ tütün ihracından ve turizmden sağlanan 1000 dolar dövize karşılık işgücü yolile sağlanan 1000 dolar dövizin, dış satınalma gücü, çok daha yüksektir. Zira turizmden veya ihracattan 1000 dolar döviz elde edebilmek için bir miktar dövizin yurt dışına çıkarılmasına ve bir miktar yatırım yapılmasına ihtiyaç vardır.

İşçilerimizin, yurttan kalan ailelerine yardım maksadile gönderdikleri bu dövizler takriben bir milyar liralık yeni bir satınalma gücü yaratmıştır. Bu yeni satınalma gücü çoğunlukla istihlâk maddelerine yöneldiğinden, bunun bir kısmı vasıtah vergiler yolile Hazineye gelir olarak intikal etmektedir. Bu itibarla, vasıtah vergiler yolile de Hazine, işçi dövizlerinden büyük menfaat sağlamaktadır.

İşçilerimizin yurt dışında teraküm etmiş tasarrufları 200 milyon dolar tahmin edilmektedir. Bu tasarruflar, yurda getirilebilir ve yatırım sahalarına akıtılabilirse kalkınma çabalarımız büyük bir hız kazanabilir. Bu yatırımlar yeni iş sahaları açacağı için bundan işçilerimiz de faydalanacaktır. İşçilerimiz bu suretle hissedarı oldukları işletmelerde faydalı birer eleman olarak çalışma imkânını bulmuş olacaktır.

Kendi öz evlâtlarımızın emek parasını kazanmak üzere yurt dışına gitmeleri, hiç şüphesiz, bizim için sevindirici bir hadise değildir. Ancak içinde bulunduğumuz iktisadî şartlar ve uzak tarihimizden gelen sayısız zorluklar, vatandaşlarımızı bugün Batı'ya akın ederek alın terlerini orada değerlendirmeye mecbur bırakmıştır. Bizden önce birçok Avrupa devletleri aynı yoldan geçmişlerdir. Halen de İspanya, Portekiz, İtalya gibi bize nisbetle daha ileri olan Avrupa memleketleri memleket dışına işçi göndermeye devam etmektedir. Bunlardan meselâ İtalya'nın 1 milyondan fazla işçisi memleket dışında çalışmaktadır. İşçi ithâl eden Almanya, Avusturya ve Hollanda gibi ileri memleketlerin dahi hariçte binlerce işçisi vardır. Meselâ İsviçre'de 50 bin, İsveç'te 17 bin Alman işçisi bulunduğunu ifade etmek bize bu mevzuda kâfi bir fikir verebilir.

İşçi hareketleri, bir bakıma, milletlerin sosyal, ekonomik ve kültürel yönden birbirine yakınlaşmasını sağlayan olumlu bir inkişaftır. Biz, hâlen gelişme halinde bulunan bir ülke olarak daha ileri ülkelere işçi gönderiyoruz. Bu vatandaşlarımızın bizden ve yuvalarından uzaklaşmaları şüphesiz hepimiz için bir ıstırap kaynağıdır. Büyük tesellimiz bu vatandaşlarımızdan hiçbirinin hariçte yerleşmek maksadile gitmemekte olmasıdır. Hepsine memleketimizde münasip iş sahalarının bulunabileceği günlerin yakın olduğuna inanıyoruz. Bu iş sahalarının açılmasında ve ekonomik kalkınmamızın hızlanmasında yurt dışında büyük fedakârlıklarla çalışan işçilerimizin önemli rolü ve payı olacaktır.

Ancak, yeni iş sahaları açılmak suretile işsizlik tamamen önlenirse dahi, işçi hareketleri başka şekiller altında devam edecektir. Almanya, Hollanda, Avusturya, Finlandiya, Norveç, v.s. gibi ileri Avrupa ülkelerinin binlerce işçisinin memleket dışında çalışmakta olmasını buna misal olarak gösterebiliriz. İşçi hareketleri, devrimizin karakteristik vasıflarından biridir. İşçi hareketi olmadan sosyal ve ekonomik entegrasyon gerçekleştirilemez. İnsanların diledikleri

yerde serbestçe çalışabilmeleri ve kendi emeklerini diledikleri şekilde değerlendirebilmeleri aslında sevindirici bir gelişmedir. Türk işçileri Batı'da değerlerini kısa zamanda ispat etmişlerdir. Yardımcı işçi olarak gidip kalfa ve usta olanları pek çoktur. İntibak kabiliyeti ve lisan öğrenme bakımından vatandaşlarımız diğer yabancı işçiler arasında temayüz etmişlerdir. İşçi hareketi milletimizin çalışkanlığını ortaya koymuştur. Köylerimizde senenin ancak birkaç ayında çalışabilen vatandaşlarımız Batı'da kendilerine müsait iş sahası bulunca, çalışkanlıkta diğer milletlerden geri olmadıklarını göstermişlerdir. Bu itibarla, kendi kendimize tembel demeye hakkımız olmadığını, çalışma imkânı bulunca en çalışkan Avrupa milletleriyle boy ölçülebileceğimizi yurd dışındaki işçilerimiz bütün çıplaklığıyla gözönüne sermiştir. Batı Avrupa ülkeleriyle aramızda açılmış bulunan mesafenin nedenlerini tembelliğimizde değil tarihî sebeplerde aramalıyız.

İşçi hareketlerinin müsbet yönde gelişebilmesi, bu hareketlerin Devlet elile düzenlenmesine bağlıdır. Bu da Teşkilât mevzuunu karşımıza çıkarır. Teşkilât mevzuunu muhtelif yönlerden mütalea etmek yerinde olur :

- a) Yurd dışındaki işçilerimizin kendi aralarında teşkilâtlanmaları,
- b) Devletin yurd dışındaki işçilerimizle ilgili olarak teşkilât kurması,
- c) İşveren ülkelerde yabancı işçiler için kurulan mahallî teşkilât,
- d) Bankaların, âmme kuruluşlarının ve özel teşebbüslerin kurduğu teşkilât,
- e) Milletlerarası kuruluşlar.

a) Yurt dışındaki işçilerimiz kendi aralarında teşkilâtlanmaya çalışmaktadır. İşçi derneklerinin ve kültür merkezlerinin faaliyetlerinden memnuniyet verici sonuçlar alınmaktadır.

Devletçe bu derneklere yapılan yardımların faydalı in'ikâsları olmakta, Devlet bu dernekleri maddî ve manevî bakımdan desteklemektedir.

b) Devletin yurd dışındaki işçilerle ilgili olarak kurduğu teşkilât mevzuu da birinci derecede önemlidir. İşçi akımının hızla geliş-

mesi, Devleti yeni sorumluluklar karşısında bırakmış ve bunun neticesi olarak teşkilât mevzuu ortaya çıkmıştır. Bu arada, yurd dışındaki işçilerimizin sorunlarıyla ilgilenmek, Sosyal Anlaşmaları in-taç etmek ve mevzuun dış temsilciliklerimize ve Dışişleri Bakanlı-ğına in'ikâs eden yönlerini yürütmek üzere Dış işleri Bakanlığında özel bir Daire kurulmuştur.

Ayrıca, işçi bulunan ülkelerdeki elçilik ve konsolosluklarımızın kadroları imkân nisbetinde takviye edilmiş ve yeni konsolosluklar açılmıştır. Batı Almanya'da mevcut beş konsolosluga ilâveten Stuttgart, Hanover, Essen ve Nürnberg'de, ayrıca Salzburg ve Zü-rich'de birer konsolosluk açılması kararlaştırılmıştır. Brüksel'deki konsolosluk şubesi müstakil bir başkonsolosluk haline getirilmiştir.

Çalışma Bakanlığının, işçi bulunan yabancı ülkelerde çalışma müşavirlikleri ve ataseelikleri kurmak üzere hazırladığı kanun tasarısı Geçici Komisyondan geçmiştir ve hâlen Meclis Umumi Heyetindedir. Bu kanunun çıkmasıyla büyük bir ihtiyaç karşılanmış olacaktır. Diğer bakanlıklardan alınan ödünç kadrolarla Bonn, Brüksel, Lâhey, Münih ve Stuttgart'ta kurulmuş bulunan çalışma ataseelikleri halen faaliyet halindedir. Ayrıca Belçika'da dört ve Avusturya'da bir Sosyal Delegeelik vardır. Ödünç kadrolarla kurulan ataseelikler, yukarıda sözü geçen kanunun çıkmasından sonra Çalışma Bakanlığına intikal edecektir.

Bunlardan başka, merkezde bir de Bakanlıklararası koordinasyon komitesi mevcuttur. Yurd dışındaki işçilerimizin sorunlarıyla hemen her Bakanlık ilgilidir. Başlıca sorumluluk hâlen Çalışma Bakanlığı ile ona bağlı bulunan İş ve İşçi Bulma Kurumu ve Sosyal Sigortalar Kurumunun uhdesindedir. Dışişleri Bakanlığı meselenin dış in'ikâslarıyla yakından ilgilidir ve bu mevzuda Çalışma Bakanlığı ile sıkı işbirliği halindedir.

c) İşveren ülkelerde Türk işçileri için her memlekete göre değişen teşekküllerin mevcut olduğu görülmektedir. Bunlar arasında Almanya'da Arbeiterwohlfahrt adlı hayır cemiyetini zikredebiliriz. Bu Cemiyetin kurduğu Türk Danış bürolarında birer Türk memur çalışmaktadır. Bu büroların sayılarının bu yıl içinde 38'e çıkması beklenmektedir. Ayrıca Türkler için muhtelif Türkçe gazete ve bültenler yayınlanmaktadır. Bunların başlıcası Almanya'da 15 günde bir çıkan Anadolu gazetesidir. Radyo ve Televizyon İdareleri de iş-

çilere yapılan yayınları tanzim için Türk elemanlar kullanmaktadırlar.

d) Bankalarımız işçilerimizle ilgilenmek üzere bazı yerlerde şube ve büro açma yoluna gitmişlerdir. Yurd dışındaki işçilerimizin gıda ve giyim eşyası ihtiyacını karşılamak üzere özel teşebbüs henüz büyük ölçüde faaliyete geçmemiştir. Bu yoldaki teşebbüsler inkişaf ederse memleketimiz bakımından müsbet sonuçlar alınacağına şüphe yoktur.

e) Yabancı işçilerle ilgilenen muhtelif milletlerarası kuruluşlar bulunduğu malûmdur. Cenevre'deki Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı bunların başında gelmektedir. Avrupa Konseyi ve Avrupa Ekonomik Topluluğu da yabancı işçiler mevzuu ile yakından ilgilenen başlıca kuruluşlar arasındadır.

Teşkilât mevzuunu bütün teferruatı ile incelemeye, her teşekkülün kuruluş ve faaliyetleri hakkında bilgi vermeğe zamanımız müsait olmadığı için bunların belli başlılarına temas etmekle yetiniyoruz. Diğer taraftan, yabancı ülkelerdeki işçilerimiz için aydın din adamları ve Türk çocuklarının Türkçe öğrenimini sağlamak üzere öğretmen gönderilmesi kararlaştırılmış bulunmaktadır. Bu faaliyetleri de teşkilât konusu içinde mühtalea edebiliriz.

İşgücü akını mevzuu, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasî yönleriyle en mühim sorunlarımızdan biri haline gelmiştir. Amacımız hiç şüphesiz, bütün vatandaşlarımıza memleket dahilinde müsait iş sahalarının açılabilmesidir. Büyük yatırımlara, uzun teknik eğitime ihtiyaç gösteren bu amaca erişebilmenin kolay iş olmadığını ifade etmek yerinde olur. Ancak, bugün Batı'ya işçi gönderme zorunluğunda olmamız bizi kötümserliğe ve üzüntüye sevketmemelidir. Sözlerimin başında işaret ettiğim gibi bizden önce daha ileri durumda olan bazı Avrupa ülkeleri dahi, müsait ücret ve çalışma şartları arzeden ülkelere işçi göndermeğe devam etmektedir.

Yabancı ülkelerdeki işçilerimiz yalnız o ülkeler için değil, aynı zamanda Türkiye için çalışmaktadırlar. Edinecekleri teknik bilgiler, tecrübeler ve görgüler, yapacakları tasarruflar ekonomik ve sosyal kalkınmamızda birinci derecede önemli rol oynayacaktır. Bu itibarla, işçilerimizin yurd dışında katlandıkları manevî mahrumiyetler, vatan ve aile hasreti, döktükleri alınteri boşa gitmiyecektir.

Yurd dışında kendi aile ve vatani için çalışan fedakâr işçilerimizi bu vesile ile huzurunuzda saygı ile anmayı bir borç biliyorum.

